

Daniela Bălu

Diana Kinces

**130 DE ANI DE VIAȚĂ
MUZEALĂ SĂTMĂREANĂ
130 ÉVES A MÚZEUM SZATMÁRON
130 YEARS OF SATU MARE MUSEUM LIFE**

Editura Muzeului Sătmărean
2021

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Bălu, Daniela

130 de ani de viață muzeală sătmăreană = 130 éves a múzeum Szatmáron = 130 years of Satu Mare Museum Life / dr. Daniela Bălu, Diana Kinces. – Satu Mare : Editura Muzeului Sătmărean, 2021

Conține bibliografie

ISBN 978-606-8729-28-2

I. Kinces, Diana

069

Muzeul este cea mai înaltă și, totodată, cea mai simplă dintre școli. Ea este mută și anostă pentru cel ce n-o pricepe. Pentru cel ce-i ghicește rostul însă, muzeul devine școala cea mai vie din care poate trage multe și neînchipuite învățăminte. Și e simplă școala muzeului, că cel ce o cercetează nu are nevoie de o pregătire specială. Este destul să ai ochii deschiși pentru a pricepe ceea ce ți se înfățișează. Dacă știi să te uiți bine la lucruri, și să le adâncești rostul, ele încep a-ți vorbi mai pe înțeles decât ai ceti o carte.

Alexandru Tzigara Samurcaș, 1910

RECONSTITUIREA MEMORIEI SĂTMĂRENE

130 DE ANI DE VIAȚĂ MUZEALĂ SĂTMĂREANĂ - MSM 130

Într-un proiect amplu de Reconstituire a memoriei sătmărene, instituția noastră inițiază un itinerariu prin "istoria muzeului de istorie", invitându-vă la un parcurs nu doar muzeografic, ci și la o poveste a memoriei colective, la o saga ce oglindește 130 de ani de viață culturală sătmăreană, în care constituirea și dezvoltarea colecțiilor muzeale au contribuit esențial la formarea patrimoniului cultural, o zestre ce conferă bogăția istoriei, tradițiilor, identității, multiculturalității și moștenirii teaurizate în muzeele sătmărene.

A reitera 130 de ani de viață muzeală nu este un demers facil, dar, cu certitudine e absolut necesar, impunându-se marcarea cuvenită, cu atât mai mult cu cât 130 de ani din viața unei instituții nu pot fi ignorați, acest timp istoric curgând în paralel cu viața și istoria comunității sătmărene. În narațiunea noastră istorico-muzeologică ne-am propus să readucem în atenția și viața comunității atât informația documentelor arhivistice, cât și rodul faptelor concrete ce au transformat parcursul

muzeografic, de la pasiune și inițiative particulare, la un muzeu cu prestigiu internațional, o instituție a mileniului III, ce teaurizează azi peste 400.000 de bunuri de patrimoniu. Putem afirma că viața muzeală sătmăreană a răzbit prin tumultul a 3 secole marcate de evenimente istorice, politice și sociale de amploare, primele încercări și preocupări de întemeiere a colecțiilor muzeale în orașul Satu Mare datând din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, generate de pasiunea unor profesori și elevi ai Gimnaziului Reformat din Satu Mare.

"Istoria muzeului de istorie", formarea și evoluția sa pe parcursul celor 130 de ani, constituirea colecțiilor patrimoniale, dezvoltarea rețelei muzeistice județene, activitățile naționale sau internaționale, și bineînțeles pe cei ce le-au înfăptuit, le vom aduce în actualitate prezentându-le și publicului larg, invitându-l nu numai la lectură, ci și la o implicare participativă, de reconstituire a memoriei sătmărene.

A kör felosztása

28. § A kör feloszlék, ha az egyesített össze-
hívott közgyűlésen a kör össze- tájpejének
legalább fele megjelent, csak két harmad-
a a feloszlát hívhatja. Ha az összeg-
hív, azután meg nem jelennek, az
első 14 nap múlva új közgyűlést hív-
 össze, melyen a megjelent tagok két
harmada a feloszlát hívhat, ha az
ezen határozatot jóváhagyja, vagy
a m. kör. felügyelőségre nemhaz fog-
terjesztani tartozik.

29. § Az egyesület vagyona fölött a
kör feloszlát közgyűlés határozza, mely-
re nézve azáltal szükséges, hogy ezen
határozat a felügyelőségre nem el-
tűl jóvá hagyassék.

A körnek a hómányhoz viszona
30. § Ha az egyesület az alábbiakban-
ban meghatározott esztől és eljövél-
től fogva határozat megnevezi, hogy a
hómány alatt, a mennyiben levélle-
működésnek folytatása a vállalt és el-
lámi vagy az egyesületi tagok az
együttiréshez szükségesek, határo-
talannul felügyelőségek se felügyelősé-
két után a körmenek szembélyos viszona-
lat érdekében a kör megfogja fel is-
szelteszék, vagy azáltal az egyesít-
bájak leghosszabb megterheségek
hátboron feloszlátok terhe alatt
határozatok.

Szatmar, 1891. nov. 10

Központi Szűz

a Kör ideiglenes elnöke

Scurt istoric

În 1891, la inițiativa municipalității și a intelectualilor pasionați de istoria și cultura locală, s-au pus bazele societății culturale „Cercul Kölcsey”, cu un an înainte aniversându-se 100 de ani de la nașterea poetului Kölcsey Ferenc. La **10 noiembrie 1891** s-a adoptat regulamentul societății, scopul acesteia fiind emanciparea spirituală, promovarea literaturii, a artelor și științelor. De asemenea, se urmărea înființarea unei „camere Kölcsey”, un spațiu cu rol memorial, în care să fie adunate bunurile ce au aparținut poetului. Din obiectivele societății făcea parte și înființarea a trei secții culturale: socială, literară și muzeală.

Secția muzeală era compusă inițial din șase membri, avându-l ca președinte pe ofițerul Kiss Gedeon. Scopul secției muzeale era de "a expune valorile istorice, reprezentările istorice și locurile istorice ale județului". Patrimoniul secției muzeale a fost constituit în cea mai mare parte din donații făcute de oameni de seamă ai orașului: ofițerul Kiss Gedeon, baronul Vécsey Iosif sau episcopul romano catolic Meszlényi Iuliu, dar și din partea unor instituții de stat din oraș: liceul reformat, biserica reformată sau corul sătmărean. Sarcina principală a membrilor secției muzeale era de a se ocupa de îmbogățirea patrimoniului istoric și bibliofil. Membrii secției muzeale erau obligați să țină o evidență a obiectelor și pieselor achiziționate și să prezinte anual rapoarte în acest sens, pentru adunarea generală proprie și pentru Muzeul Național de Istorie din Budapesta. Muzeul era structurat în cinci secții: Bibliotecă, Arheologie și antichități, Etnografie, Artă și Științele naturii. Muzeul a fost găzduit în trei săli situate la parterul Gimnaziului Reformat din Satu Mare.

În paralel, începând cu anul 1898, o dată cu constituirea Despărțământului Sătmar - Ugocea al ASTREI, s-a inițiat o vastă activitate de colecționare a pieselor etnografice românești (țesături, port popular, obiecte casnice și artefacte specifice mediului rural românesc), organizându-se la finele secolului al XIX-lea mai multe expoziții temporare, în satele din comitatul Satu Mare.

Un alt nucleu al muzeografiei sătmărene îl constituie **Muzeul Comitatului Satu Mare, înființat la Carei în anul 1901**, anul acesta aniversându-se 120 de ani de la înființarea muzeului careian. Obiectele colecționate au fost expuse la sediul comitatului, piesele arheologice provenind din săpături întreprinse în special cu ocazia întocmirii monografiei comitatului Satu Mare. În acest context, Aladár Vende a săpat în așezările din epoca bronzului de la Potău-Ciuncaș și Carei-Bobald. După 1926, colecția a fost mutată la noul sediu administrativ al județului, orașul Satu Mare, contribuind la formarea Muzeului Prefecturii.

La **1 iunie 1905** Muzeul Cercului Kölcsey a fost inaugurat public, primind și o nouă denumire oficială, **Muzeul Municipal Satu Mare**. Inaugurarea s-a făcut cu mare fast, participând oficialități din Budapesta, Debrecen, Carei, Baia Mare. Deschiderea oficială a avut loc în sala mare a primăriei, fiind urmată de o masă festivă la hotelul Pannonia, iar seara a fost organizat un concert la teatru. Sarcina muzeelor locale era de a fi "imagini fidele ale dezvoltării culturale din regiunea respectivă, conservatori ai monumentelor istorice, colecționari de obiecte de istorie și date etnografice și biblioteci de produse literare".

De-a lungul anilor colecțiile muzeului s-au îmbogățit, ajungând în anul 1914 la un număr de 9533 de obiecte, iar în 1915 la 9944 de obiecte. În anii următori și în condițiile Primului Război Mondial, ponderea și numărul donațiilor și achizițiilor a scăzut simțitor.

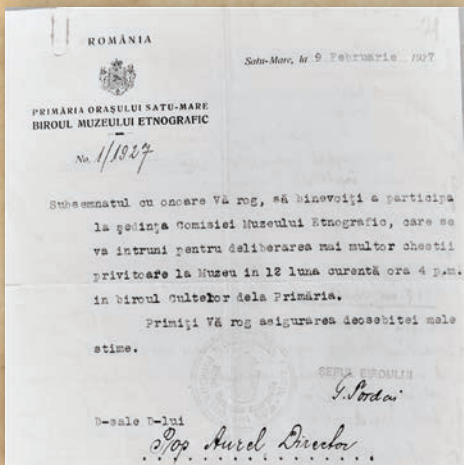
Un raport întocmit la 24 mai 1918 consemna ca fiind inventariate la muzeul din Satu Mare 5354 de cărți, 3889 obiecte arheologice, 81 obiecte de etnografie, 205 obiecte de artă și 539 obiecte de științe naturale, un total de 10078 de obiecte.

În perioada dictaturii lui Béla Kun, în luna martie 1919, lăzi întregi din bunurile muzeului au fost trimise la Budapesta, împreună cu alte bunuri sechestrate de la instituții sau persoane particulare sătmărene. Aceste bunuri culturale au fost recuperate parțial abia în anul 1922.

După Marea Unire și eliberarea orașului Satu Mare (19 aprilie 1919), inspectorul școlar Darius Pop a întreprins vaste acțiuni de colecționare a pieselor etnografice din județ, obiecte de istorie și mai ales carte veche românească, pe care le-a donat muzeului inaugurat la 1 decembrie 1925. Acest muzeu a fost înființat din inițiativa primarului Augustin Ferentiu, cu organizarea expoziției fiind desemnat artistul sătmărean Aurel Popp, care s-a bucurat de sprijinul învățătorilor, profesorilor și a altor intelectuali, dintre care trebuie să-i menționăm pe Iosif Schneider (de la care ne provin unele dintre cele mai vechi fotografii păstrate și azi în colecția muzeului nostru, adevărate mărturii ale culturii tradiționale locale), alături de Andrei Litteczky, Alexandru Sarkadi, Alexandru Monaki sau Aurel Coza. Obiectele au fost adunate din 5 primpretorate: Oaș (16 sate), Halmeu (3 sate), Seini (10 sate), Baia Mare (12 sate) și Șomcuta Mare (17 sate).

Inaugurarea expoziției a avut loc la data de **1 Decembrie 1925**, „când s-a sărbătorit unirea Ardealului cu vechiul regat”. Colecția etnografică a fost prezentată între 1 – 19 decembrie 1925 în sala mică și mare de dans a Primăriei, lângă acestea, ”în două săli fiind expuse și prezentate opere de artă din orașul Satu Mare” (lucrări ale pictorului Aurel Popp, dar și ale lui Andrei Litteczky, Iuliu Toth, Zolnay, Sarkadi, Conțiu, Paul Borghida etc. și sculpturi ale lui Kaizer și Muhy Alexandru). Expoziția cuprindea obiecte din industria casnică, olărit și alte domenii „care prin vechimea lor și prin gustul artistic cu care au fost lucrate, ilustrau arta românească reprezentativă din diferite epoci. Au fost mult admirate cusăturile de mână din Țara Oașului, precum și covoarele din jurul orașului Baia Mare”. De asemenea, în expoziție s-au regăsit fotografii și diapozitive, colecția Darius Pop formată din 401 piese și diferite alte obiecte cu valoare de patrimoniu din Țara Oașului, Seini, Baia Mare și Șomcuta.

Succesul deosebit al expoziției de la Satu Mare l-a determinat pe artistul Aurel Popp, în memoriul adresat la 8 ianuarie 1926 primarului municipiului, să propună amenajarea unui muzeu etnografic special, alcătuit din obiecte provenite din cele două sute de sate ale județului. Conform planului întocmit de Aurel Popp, Muzeul Etnografic trebuia să includă și Muzeul „Cercului Kölcsey”, care și-a încetinit foarte mult activitatea, având mai degrabă un rol de depozitare a pieselor de patrimoniu.

Muzeul Etnografic din Satu Mare a fost înființat în clădirea cunoscută cu numele de „Casa Albă”, prin hotărârea nr. 1370/1926 a Consiliului Orașului Satu Mare, iar prin hotărârea nr. 4615 din **4 iunie 1926** s-au stabilit formele organizatorice și activitățile muzeului.

Un inventar al muzeului și bibliotecii municipiului Satu Mare, realizat în anul 1932, ne indică date foarte importante referitoare la colecțiile existente în muzeu și valoarea acestora. Biblioteca maghiară deținea o colecție ce însuma 992 de volume, biblioteca românească având înregistrate 824 de volume. Inventarul muzeului era împărțit în două părți. O primă parte era formată din piese de mobilier, picturi, sculpturi, fotografii, diapozitive și carte veche însumând în total 848 de bucăți. Cea de-a doua parte a inventarului muzeului cuprindea 6 categorii de bunuri și anume: ”armament, piatră (și aici se referă la piese arheologice, inclusiv piese din lut), biserică (adică obiecte bisericesti), obiecte casnice, numismatică și haine țărănești (în total 419 piese)”.

După cel de-al Doilea Război Mondial, **în anul 1951**, sub „îndrumarea Comitetului Orășenesc de Partid și a Comitetului Orășenesc pentru Cultură și Artă”, a luat ființă la Satu Mare **Muzeul Raional Satu Mare**, organizat în două camere, în clădirea de pe strada Horea nr. 6. Deschiderea publică a muzeului a avut loc în data de **7 noiembrie 1951**, reușind ca până la sfârșitul anului să fie vizitat de 1170 de vizitatori.

Un eveniment nefast a avut loc la 24 octombrie 1952, când clădirea ce adăpostea colecțiile muzeului s-a prăbușit peste bunurile culturale. Numărul obiectelor existente la acea dată în inventarul muzeului era de 1082. Colecțiile muzeului au fost mutate într-un nou sediu, la doar câteva clădiri distanță, pe strada Horea nr. 2.

În acești primi ani de după război s-au organizat puține expoziții temporare, dar pot fi amintite: expoziția retrospectivă Litteczky Andrei, organizată în 1956, expoziția comemorativă Nicolae Grigorescu, expoziția de artă plastică cu lucrări ale artiștilor sătmăreni Krausz Ilona, Szatmari Agnes și Gyula Laszlo.

În cursul anului 1958 s-a obținut, ca sediu al muzeului, casa Vecsey, situată în Piața Libertății 21 (azi Muzeul de Artă). În baza deciziei din **6 iunie 1958** a Sfatului Popular al Regiunii Baia Mare, muzeul trece de sub autoritatea Sfatului Popular al raionului în administrația orașului, primind numele de **Muzeul Raional și Orășenesc**. Tot în anul 1958 autoritățile locale îl desemnează din nou (la fel ca în anul 1925) pe artistul Aurel Popp, pentru amenajarea Muzeului Raional și Orășenesc.

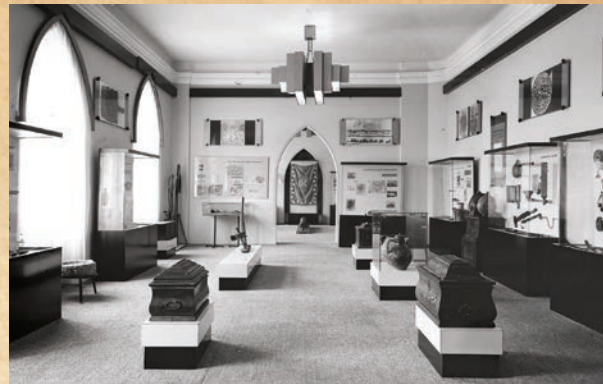
Muzeul organizat în noua locație din Piața Libertății a fost deschis publicului larg în luna **ianie a anului 1960**, dar a continuat să fie reorganizat și în anii următori. Expoziția se întindea de-a lungul a 5 săli situate

la etajul clădirii, fiind amenajată, potrivit acelor vremuri, conform celor mai moderne tehnici muzeistice. De asemenea, numărul expozițiilor temporare, tematice, organizate cu anumite ocazii s-au înmulțit, 6 astfel de expoziții fiind realizate în anul 1960. Datorită bunei funcționări a muzeului și a unui control efectuat de o comisie din cadrul Ministerului Culturii, **în anul 1960**, muzeul din Satu Mare primește numele de **Muzeul de Istorie Satu Mare**.

În 26 iulie 1962 a fost deschisă expoziția de bază a muzeului, tematica sa reflectând "dezvoltarea societății pe teritoriul raionului și orașului Satu Mare, începând din cele mai vechi timpuri și până la 1848".

În 20 iulie 1967 a fost inaugurată noua expoziție de bază a muzeului. Aceasta se bucura de un mobilier modern, o grafică sobră și discretă, texte scurte și concise, inclusiv foarte multe hărți ce orientau vizitatorul în periplul său de-a lungul istoriei, după cum preciza chiar consultantul Consiliului Muzeelor, domnul Radu Florescu, considerându-l un succes muzeistic deosebit, fiind cel care a avizat deschiderea expoziției. La acea vreme în colecțiile muzeului existau peste 20.000 de bunuri culturale și o bibliotecă cu mai mult de 5.000 de volume.

În urma reorganizării administrativ teritoriale a țării din anul 1968, muzeul a trecut în subordinea Consiliului Popular Județean intrând în administrația acestuia Muzeul din Carei, Muzeul etnografic al Oașului, Casa Memorială Ady Endre.

În vara anului 1969 s-a deschis expoziția permanentă, consacrată activității artistului sătmărean Aurel Popp.

O realizare muzeistică aparte a constituit-o apariția anuarului muzeului sătmărean - „Satu Mare. Studii și Comunicări” - în anul 1969, volum în care au fost publicate rezultatele cercetărilor din toate domeniile de activitate ale muzeului sătmărean.

În anul 1970 a fost amenajată casa - muzeu de la Chilia, specifică zonei etnografice Codru, organizare realizată cu prilejul Festivalului folclorului codrenesc de la Oțeloaia.

În prima parte a anului 1972 a fost organizată expoziția temporară „Someșul în istoria sătmăreană”, expoziție ce venea la doar 2 ani după inundațiile din 1970, care și-au lăsat puternic amprenta asupra locuitorilor orașului, județului și nu numai. Reorganizarea și redeschiderea expoziției de artă dedicată lui Aurel Popp și deschiderea expoziției permanente de etnografie, cu obiecte adunate din cele trei zone etnografice ale județului, sunt realizări deosebite ale anului 1972.

SZATMARNEMETI.

Arpád-utca a vármegyeházával.

În cursul anilor următori colectivul muzeului și-a intensificat activitatea de cercetare în vederea creșterii patrimoniului cultural, a luat măsuri de îmbunătățire a condițiilor de conservare și evidență a valorilor acumulate. În domeniul arheologiei au fost continuate cercetările din cadrul siturilor arheologice de la Medieșu Aurit, Culciu Mare și Lazuri.

Specialiștii muzeului au îndrumat activitatea cercurilor de istorie a elevilor de la diferite școli din oraș, au contribuit la organizarea muzeelor școlare din Halmeu, Craidorolt, Culciu Mare, Păulian, au participat la sesiuni științifice organizate în București, Oradea, Baia Mare, Zalău și Tulcea, au conservat și restaurat toate obiectele folosite

pentru expoziții sau provenite în urma săpăturilor arheologice. În luna iunie 1976 specialiștii secției de etnografie au contribuit la organizarea „Zilelor culturii sătmărene la București”.

În anul 1984 muzeul și-a îmbogățit zestrea edilitară prin atribuirea ca sediu al muzeului a imobilului situat pe B-dul Vasile Lucaciu, nr. 21, clădire în care funcționează și astăzi, vechiul edificiu rămânând destinat exclusiv secției de artă. Această clădire, monument istoric, realizată după planurile și indicațiile arhitectului G. P. Liteanu, a servit în perioada interbelică ca sediu al Prefecturii județului, iar mai apoi al organului județean de stat, anul acesta împlinindu-se 85 de ani de la construirea acesteia.

Anii 90 au fost anii de consolidare a instituției muzeale, de reorganizare, dezvoltare și de intensificare a activităților specifice. Se conturează o nouă direcție și o nouă viziune începe să prindă rădăcini în ceea ce privește managementul muzeal. Sunt abordate noi metode de cercetare și valorificare științifică a patrimoniului cultural, metodologie ce a evidențiat nu doar patrimoniul județului Satu Mare, contribuind substanțial la promovarea sa în context național și european.

În noul sediu prima reorganizare muzeală are loc în perioada 1990–1992, colecțiile muzeale fiind valorificate în 3 expoziții de bază: arheologie (parter), istorie (etajul I), etnografie (etajul II).

În anii 2000–2005 s-a efectuat o altă reorganizare și modernizare a expozițiilor de bază (numită *Civilizație. Identitate. Multiculturalitate*), realizându-se o simbioză a artefactelor prin intermediul cărora a fost evidențiată evoluția comunităților sătmărene din perspectivă istorică, politică, socială și identitar-culturală. Pentru prima dată s-a realizat ghidajul audio în 4 limbi, completat de fonduri muzicale aferente temei prezentate în fiecare sală. Noua expoziție a obținut numeroase premii decernate de Ministerul Culturii, unul din cei mai mari specialiști în domeniu, dl. Ioan Opreș, apreciind și încadrând tematica și modalitatea de expunere în categoria celor "mai moderne demersuri ale noii muzeografii din România".

În ultimele 3 decenii s-au intensificat colaborările cu instituții din Europa, s-au implementat peste 20 de proiecte pluridisciplinare finanțate din fonduri europene, s-au dezvoltat substanțial colecțiile muzeale (azi, în patrimoniul muzeului fiind teaurizate peste 400.000 de obiecte), s-au intensificat cercetările arheologice și etno-istorice, a crescut numărul publicațiilor de specialitate, fapt ce a determinat înființarea Editurii Muzeului Sătmărean, în anul 1995. În același an Laboratorul de restaurare-conservare, prin recunoașterea la nivel național a realizărilor specialiștilor săi, obține statutul de laborator zonal.

Muzeul Județean Satu Mare a devenit un pol al cercetărilor și valorificării muzeografice din regiunea transfrontalieră româno – maghiaro – ucraineană, prin specialiștii săi organizând sute de expoziții, simpozioane, sesiuni științifice naționale și internaționale, ce au dus la creșterea prestigiului instituției, dar și la promovarea și conservarea moștenirii culturale, a istoriei, a valorilor identitare și relațiilor interculturale.

Rețeaua muzeografică din județ a fost dezvoltată substanțial, în anii 1992– 2012 fiind înființate sau reorganizate 19 muzee locale, menite să îmbogățească patrimoniul și potențialul cultural-turistic al județului nostru, la ora actuală în structura organizatorică existând 25 de muzee, case memoriale, gospodării țărănești, situri arheologice (Muzeul Județean Satu Mare, Muzeul de Artă Satu Mare, Atelierul Memorial „Aurel Popp” Satu Mare, Atelierul Memorial „Paul Erdős” Satu Mare, Muzeul Municipal Carei, Muzeul Orășenesc Tășnad, Casa Muzeu Tășnad, Casa Memorială dr. Vasile Lucaciu Apa, Complexul Memorial Ady Endre, Casa Țărănească Călinești Oaș, Muzeul Șvăbesc Petrești, Gospodăria Codrenească Chilia, Muzeul Maghiar „Sipos László” Bogdand, Muzeul Local

Turț, Casa Țărănească Certeze, Muzeul Ugocea-Oaș Tarna Mare, Muzeul Etnografic Măriuș, Muzeul Local Orașu Nou, Muzeul Moșilor Scărișoara Nouă, Casa țărănească Andrid, Casa țărănească Cămărzana, Rezervația arheologică Medieșu Aurit, Rezervația Arheologică Bobald, Biserica de lemn din Apa, Biserica de lemn din Soconzel).

Muzeul Județean Satu Mare deține și o bibliotecă cu peste 50.000 de titluri, inclusiv carte veche românească și străină, întreținând schimb de publicații cu numeroase instituții din țară și străinătate.

Expoziția de bază a Secției de artă a fost reorganizată în anul 2016, prin noile metode de expunere muzeografică fiind valorificată și promovată colecția celebrului artist Aurel Popp, alături de alți artiști sătmăreni consacrați.

În anul 2021, printr-un alt proiect finanțat din fonduri europene, clădirea de pe B-dul Vasile Lucaciu va intra în reparații capitale, expoziția de bază urmând a fi reorganizată pentru a III-a oară.

După o istorie venerabilă ce însumează 130 de ani de viață muzeală sătmăreană, specialiștii instituției noastre, respectând tradiția și valorizând importanța patrimoniului cultural, sunt adepții și promotorii metodelor moderne de evidență, cercetare și promovare a colecțiilor muzeale, punând accentul pe informatizare, digitalizare, muzeotehnică adaptate la standardele și cerințele actuale din domeniu, dar și la cerințele eterogene ale publicului vizitator. Implicarea sa directă în sărbătorirea celor 130 de ani ai muzeului, prin proiectul *Împărtășește-ți povestea – Share your story*, ne-a adus împreună peste 1000 de participanți, dornici să împărtășească alături de noi, și să ducă mai departe, povestea muzeului.

În societatea românească actuală, muzeul sătmărean semnifică imaginile viguroase ale propriei noastre existențe, reprezentând o oglindă a comunității, a identității și aspirațiilor acestora, o sursă de mândrie locală și o expresie nemijlocită a vitalității culturale și intelectuale a publicului său.

SZATMÁRI EMLÉKEZET HELYREÁLLÍTÁSA – SZMM 130

130 ÉVES A MÚZEUM SZATMÁRON – SZMM 130

Intézményünk a Szatmári Emlékezet Helyreállítása című projekt keretében a „történelmi múzeum történetébe” kalauzolja a szatmári kulturális élet 130 évét kívánja megismertetni egy muzeológiai körút, valamint a kollektív emlékezetet bemutató „utazáson” keresztül. Ebben a közel másfél évszázadban a múzeumi gyűjtemények létrehozása és fejlődése alapvetően hozzájárult a kulturális örökség kialakulásához, és ez a gazdag „hozomány”, a közös történelem, a hagyományok, az identitás, a multikulturalizmus és ez kulturális örökség jelenti a szatmári múzeum „kincsestárát”.

A több mint száz évvel ezelőtti múzeumi élet felidézése nem könnyű feladat, de mivel egy intézmény életének 130 évét nem lehet figyelmen kívül hagyni, már csak azért sem, mert ez az időszak párhuzamos a szatmári közösség életével és történelmével, mindenképpen szükséges feleleveníteni a múltat. Történelmi-muzeológiai elbeszélésünkben arra törekedtünk, hogy a több mint 400.000 darabos örökséget a közösség

érdeklődésébe állítsuk és visszahozzuk a köztudatba, úgy a levéltári dokumentumok információit, mint a konkrét tényeket, amelyek a muzeológiát a szenvedélytől és a magánkezdeményektől a nemzetközi szintű múzeum rangjára, egy harmadik évezredi intézmény szintjére emelik. Elmondhatjuk, hogy a szatmári múzeumi élete átvészelte a harmadik évszázad zűrzavarát, amelyet nagy történelmi, politikai és társadalmi események jellemeztek. Az első szatmári múzeumalapítási szándék a 19. század második felében jelentkezett, amelyet a szatmárnémeti református gimnázium néhány tanárának és diákjának szenvedélye indított el.

A „történelmi múzeum története”, ennek kialakulását és fejlődését ismerteti az elmúlt 130 év alatt, a gyűjtemények létrehozását, a megyei múzeumhálózat fejlődését, országos vagy nemzetközi tevékenységeket és természetesen a mindezeket megvalósítókat mutatja be a nyilvánosságnak és nem csak tanulmányozásra hív, hanem aktív részvételre is a szatmári emlékezet rekonstrukciójában.

Rövid ismertető

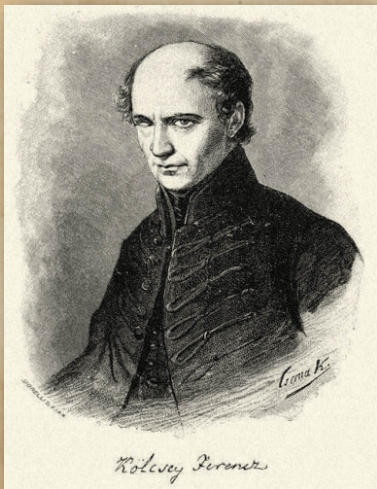
Az első szatmári múzeumi gyűjtemények a 19. század második feléből származnak és a Szatmárnémeti Református Gimnázium néhány tanárához és diákjához, valamint az iskola mellett működő, kulturális tevékenységet folytató Kölcsey Körhöz köthetők. Egy évvel a költő, Kölcsey Ferenc születésének 100. évfordulója előtt, 1891-ben az önkormányzat, valamint a helytörténetért és kultúráért rajongó értelmiségiek kezdeményezésre megalakult a "Kölcsey Kör".

1891. november 10-én elfogadták a kör szabályzatát, amelynek célja a szellemi emancipáció, az irodalom, a művészetek és a tudományok népszerűsítése volt. A társaság célja volt egy emlékszoba felállítása is, amelyben összegyűjtötték a költő javait és terveik között szerepelt három kulturális szakosztály – társadalmi, irodalmi és múzeumi – létrehozása is.

A múzeumi szakosztály eredetileg hat tagból állt Kiss Gedeon tiszt elnöklete alatt és célkitűzéseik között szerepelt "a megye történelmi értékeinek és történelmi helyeinek feltárása". A múzeumi szakosztály

gyűjteményének nagy része többnyire a város elöljáróinak (Kiss Gedeon tiszt, báró Vécsey József, Meszlényi Gyula római katolikus püspök) adományából állt, de néhány intézmény is, mint például a református gimnázium, a református egyház vagy a szatmári kórus is szép számmal hozzájárult a kollekció gyarapodásához. Fő feladatuknak a történelmi és a bibliofil (ritka becses könyvek, kiadványok) örökség gyarapítását tartották. A tagok kötelesek voltak nyilvántartást vezetni a megvásárolt tárgyakról és erről éves jelentéseket kell benyújtaniuk saját közgyűlésük és a Budapesti Nemzeti Múzeum számára. A múzeumi szakosztály öt részből állt: Könyvtár, Régészet és régiségek, Néprajz, Művészet és Természettudomány. A múzeum három teremben kapott helyet a Református Gimnázium földszintjén.

Ezzel párhuzamosan, 1898-tól kezdve, az ASTRA Szatmár–Ugocsi Fiókszervezetének megalakulásával jelentős mértékben megindult a román néprajzi tárgyak (textíliák, népviseletek, háztartási cikkek és a román vidékre jellemző tárgyak) gyűjtése is és ennek kapcsán a 19. század végén számos időszaki kiállítást rendeztek a Szatmár vármegyei falvakban.

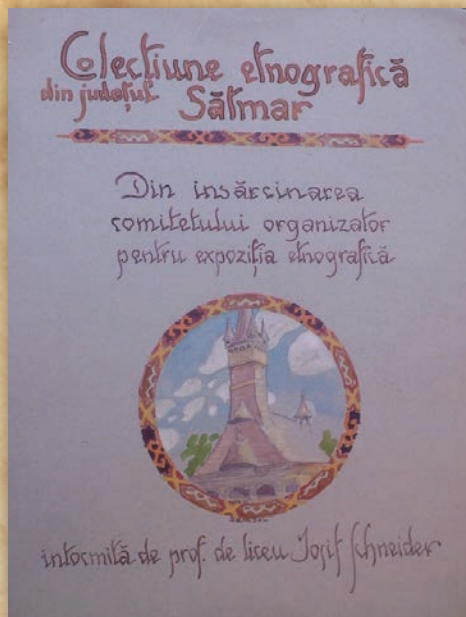
A szatmári múzeumtörténet másik fontos eleme a **Nagykárolyi Vármegyei Múzeum 1901-es** megalapítása. A Szatmár vármegye monográfiájának kidolgozása alkalmával végzett ásatásokon előkerült régészeti leleteket a vármegyeszékhelyen állították ki. A Patóháza-Csonkás, illetve a Nagykároly-Bobáld bronzkori települések ásatásait a monográfiasorozat szerkesztője, Vende Aladár vezette. 1926 után a gyűjtemény a megye új közigazgatási székhelyére, Szatmárnémetibe került.

1905. június 1-én megnyílt a Szatmárnémeti Városi Múzeum, gyűjteményének alapja pedig a Kölcsey Kör keretében létrehozott múzeumi szakosztály kollekciója volt. Az avatás nagy pompával zajlott, budapesti, debreceni, nagykárolyi és nagybányai hivatalosságok részvételével. A hivatalos megnyitóra a városháza nagytermében került sor, majd ünnepi ebéd következett a Pannonia Hotelben, este pedig koncertet tartottak a színházban. A helytörténeti múzeumok feladata az volt, hogy "a régió kulturális fejlődésének hű képei, a műemlékek megőrzői, a történelmi tárgyak és néprajzi adatok gyűjtői és az irodalmi termékek könyvesházaik" legyenek.

Az évek során a gyűjtemények folyamatosan gyarapodtak, míg 1914-ben 9533 tárgy szerepelt a nyilvántartásban, egy évre rá, 1915-ben a beletárolt tárgyak száma már elérte a 9944-et. A következő években, az első világháborús körülmények között, az adományok és vásárlások aránya és száma jelentősen csökkent. Az 1918. május 24-én készített jelentés szerint a szatmári múzeumban 5354 könyvet, 3889 régészeti, 81 néprajzi, 205 művészeti és 539 természettudományi tárgyat, vagyis összesen 10.078 darabot tartottak nyilván.

A Tanácsköztársaság idején, 1919 márciusában ládászámra küldték a gyűjtemény darabjait Budapestre a helyi intézményektől vagy magánszemélyek által lefoglalt egyéb javakkal együtt, melyeknek egy részét 1922-ben sikerült visszaszerezni.

A Nagy Egyesülés és Szatmárnémeti felszabadítása (1919. április 19.) után Dariu Pop tanfelügyelő széleskörű gyűjtőakciókat szervezett a megye területéről származó néprajzi és történelmi jellegű tárgyak és régi román könyvek összegyűjtésére, amelyeket az 1925. december 1-jén felavatott múzeumnak adományozott. A múzeumot Ferenc Ágoston (Augustin Ferențiu) polgármester kezdeményezésére alapították, ő pedig a kiállítás megszervezését Popp Aurélre bízta, aki a tanárok, tanítók és más értelmiségiek támogatását élvezve megszervezte az állandó tárlatot. Támogatói közül meg kell említenünk Schneider Józsefet, (akitől a múzeumunk gyűjteményében ma őrzött legrégebbi fotók származnak), Litteczky András, Sarkadi Sándort, Monaki Sándort vagy Coza Aurélt. A tárgyakat a következő helyekről gyűjtötték össze: Avas (16 falu), Halmi (3 falu), Szinérváralja (10 falu), Nagybánya (12 falu) és Nagysomkút (17 falu).

A kiállítás megnyitására **1925. december 1-jén** került sor, "amikor is Erdélynek a régi királysággal való egyesülését ünnepelték". A néprajzi gyűjteményt 1925. december 1. – 19. között mutatták be a városháza kis- és nagy tánctermeiben, valamint ezek mellett, "két teremben állították ki és mutatták be Szatmárnémeti művészeti alkotásait" (Popp Aurél, Litteczky András, Tóth Gyula, Zolnay Géza, Sarkadi Sándor, Conțiu Ioan, Borgida Pál stb. alkotásait és Mohy Sándor szobrai).

A kiállításon háztartási cikkek, a fazekas munkák és egyéb tárgyi emlékek kerültek bemutatásra, „amelyek régiségükből és művészi ízlésükből adódóan a korszakok reprezentatív román művészetét szemléltették, úgy, mint az Avas vidéki varrottasok, valamint a Nagybánya vidéki szőnyegek.”, A kiállításon a Dariu Pop-gyűjtemény részét képező 401 darab, az Avas vidékéről, Szinérváraljáról, Nagybányáról, Nagysomkútról származó, a kulturális örökség részét képező tárgy, valamint fényképek és diapozitívok is megtekinthetőek voltak.

A szatmárnémeti kiállítás hatalmas sikerének köszönhetően Popp Aurél az 1926. január 8-án a polgármesternek címzett beadványában javaslatot tett egy néprajzi múzeum berendezésére, amelyet a megye kétszáz falujának tárgyi emlékeiből alakítanának ki. A Popp Aurél által kidolgozott terv szerint a Néprajzi Múzeumnak tartalmaznia kellene a "Kölcsey Kör" múzeumának anyagát is, amelynek tevékenysége az utóbbi időben jelentős mértékben alábbhagyott és feladata leginkább a tulajdonában lévő tárgyak őrzése, tárolása volt.

A Szatmári Néprajzi Múzeumot a Szatmári Városi Tanács 1370/1926 számú határozata alapján hozták létre, majd az **1926. június 4-i** 4615. számú határozattal a múzeum szervezeti formáit és tevékenységét szögezték le.

A szatmári múzeum és könyvtár 1932-ben készített leltára nagyon fontos adatokat közöl a múzeum gyűjteményeiről és azok értékéről. A magyar könyvtár gyűjteménye összesen 992 kötet, míg a román könyvtár 824 kötetet számlált. A múzeum leltára két részből állt. Az első rész bútorokat, festményeket, szobrokat, fényképeket, diákat és régi könyveket tartalmazott, összesen 848 darabot. A második rész 6 kategóriára oszlott, nevezetesen: fegyverek, kő (itt régészeti leletekre utal, ideértve az agyagmaradványokat is), templom (azaz egyházi tárgyak), háztartási tárgyak, numizmatika és paraszt viseletek (419 darab)".

A második világháború után, **1951-ben**, a "Városi Pártbizottság és a Városi Kulturális és Művészeti Bizottság irányításával" Szatmárnémetiben megalapították a "**Szatmári Rajoni Múzeumot**", amelyet a Horea utca 6. szám alatti épület két termében rendeztek be. A múzeum megnyitójára 1951. november 7-én került sor és az év végéig 1170 látogató tekintette meg a kiállítást.

1952. október 24-én egy szerencsétlen esemény következtében a múzeum gyűjteményeinek (1082 tárgy) otthont adó épület összeomlott. A gyűjteményeket új helyre, a közeli Horea utca 2. szám alatti épületbe költöztették.

A háború utáni első években kevés ideiglenes kiállítást rendeztek, de ezek közül megemlíthetjük az 1956-ban megrendezett Litteczky András retrospektív kiállítást, a Nicolae Grigorescu emlékkiállítást, valamint helybeli művészek, Krausz Ilona, Szatmári Ágnes és Gyulai László képzőművészeti kiállítását.

1958 folyamán a múzeum a Szabadság tér 21. szám alatt található Vécsey-házba (ma a Művészeti Múzeum) költözött. A Nagybányai Néptanács **1958. június 6-i** határozata alapján a múzeum a város igazgatásában a Rajon Néptanácsának fennhatósága alá került, „**Rajoni és Városi Múzeum**” néven. Ugyancsak 1958-ban a helyi vezetőség (1925-höz hasonlóan) ismét Popp Aurélt jelölte ki a múzeum berendezésére.

Az új székhelyen berendezett múzeumot **1960 júniusában** nyitották meg a nagyközönség előtt, de átszervezését a következő években is folytatták. A kiállítás az épület első emeletén található 5 szobában lett berendezve, a korszaknak megfelelő legmodernebb múzeumi technikák szerint. Emellett megnőtt az ideiglenes és tematikus kiállítások száma, így **1960-ban** 6 ilyen kiállítást rendeztek. A múzeum hatékony működésének köszönhetően a Kulturális Minisztérium bizottságának ellenőrzés nyomán 1960-ban a szatmári múzeum a "**Szatmári Történelmi Múzeum**" nevet kapta.

1962. július 26-án megnyílt a múzeum alapkiállítása, amelynek témája tükrözi "a társadalom fejlődését a rajon és Szatmár városának területén a legkorábbi időktől kezdve egészen 1848-ig".

1967. július 20-án avatták fel a múzeum új alapkiállítását, mely modern bútorzatot, egyszerű és diszkrét ábrákat, rövid és tömör szövegeket és számos, a látogatót a történelem útján kalauzoló térképet tartalmazott, ez pedig jelentős múzeumi sikernek számított. Abban az időben a múzeum gyűjteményeiben több mint 20.000 kulturális javat és egy 5000 kötet számláló könyvtárat tartottak nyilván.

1968-ban az ország közigazgatási és területi átszervezését követően a múzeum a Megyei Néptanács alárendeltségébe került és szervezetébe tagolódtak a megye további múzeumi gyűjteményei, így a Nagykárolyi Múzeum, az Avasvidéki Néprajzi Múzeum és az Ady Endre Emlékmúzeum.

1969 nyarán megnyílt az állandó kiállítás is, amelyet a szatmárnémeti művész, Popp Aurél tevékenységének szenteltek.

Különösen fontos megvalósítás volt a múzeum évkönyve – Szatmár. Tanulmányok és értekezések (Satu Mare. Studii și Comunicări) – első kötetének megjelenése 1969-ben, amelyben a szatmári múzeum szakterületein végzett kutatások eredményeit publikálták.

1970-ben rendezték be a Bükkalji tájházat Pácafaluban.

1972 első felében, két évvel az 1970-es áradások után, megszervezték a "A Szamos Szatmár történelmében" című időszak kiállítást. Az 1972-es év másik jelentős megvalósítása a Popp Aurélnak szentelt művészeti kiállítás átszervezése és újrainvitása, valamint az állandó néprajzi kiállítás megnyitása a megye három néprajzi tájegységéből összegyűjtött tárgyak anyagából.

Complex Muzeal „Ady Endre”

Szatmárnémeti

Megyeháza

A következő években a múzeum munkatársai fokozták kutatási tevékenységüket és intézkedéseket hoztak az állagvédelmi feltételek javítása és a felhalmozott értékek nyilvántartása érdekében. A múzeum régészei folytatták az aranyosmeggyesi, a nagykolcsi és a lázári ásatásokat.

A múzeum szakemberei irányították a város különböző iskoláiból érkező diákok történelemköreinek tevékenységét, hozzájárultak a halmi, királydaróci, nagykolcsi, sándormajori iskolamúzeumok megszervezéséhez, részt vettek a Bukarestben, Nagyváradon, Nagybányán, Zilahon és Tulcean szervezett tudományos üléseken, állagmegőrzési és restaurálási

munkálatokat végeztek a kiállításokhoz használt tárgyakon vagy a régészeti ásatásokon előkerült leleteken. 1976 júniusában a néprajzi osztály szakemberei hozzájárultak a "Szatmári kulturális napok Bukarestben" című esemény megszervezéséhez.

1984-ben a múzeum a Vasile Lucaciu sugárút (Árpád utca) 21. szám alá költözött ahol jelenleg is működik, a Vécsey-ház pedig kizárólag a művészeti osztálynak ad otthont. A jelenlegi Megyei Múzeumnak helyet adó, főként homlokzati oszlopai miatt monumentálisnak ható épület 1936-ban épült Liteanu G. P. bukaresti építész tervei alapján, és eredetileg Szatmár Megye Prefektúrája működött benne.

A 90-es évek az intézmény konszolidációjának, átszervezésének, fejlesztésének és a sajátos tevékenységek intenzívebbé válásának évei voltak. A múzeum irányítását illetően új irány és új jövőkép kezdett meggyökerezni. Az új kutatási módszerek és a kulturális örökség tudományos kiaknázása és módszertana nem csak a szatmári örökséget emelte ki, hanem jelentős mértékben hozzájárult ennek az örökségnek a hazai és európai népszerűsítéséhez.

Az új székhelyen az első múzeumi átszervezés 1990–1992 között zajlott, a gyűjteményeket pedig 3 alapkiállításba rendezték: régészet (földszint), történelem (első emelet), néprajz (második emelet).

2002–2005 között az alapkiállítások újabb átszervezésére és korszerűsítésére került sor (Civilizáció. Identitás. Multikulturalitás), amelynek során a szatmári közösségek történelmi, politikai, társadalmi, kulturális és identitásbeli változásait és fejlődését emelték ki. Először alkalmaztak 4 nyelvű hangtárlatvezető eszközöket (audioguide), amelyet az egyes helyiségekben bemutatott témához kapcsolódó zenei alapok egészítettek ki. A Kulturális Minisztérium részéről Oprea Ioan, a hazai muzeológia egyik legismertebb szakembere, számos elismerést ítelt oda a szatmári múzeumnak, értékelve a tematikát és a kiállítási mód kivitelezését „az új romániai muzeológia modernebb megközelítései” kategóriában.

Az elmúlt 3 évtized során fokozódott az együttműködés az európai intézményekkel, több mint 20 európai alapokból finanszírozott multidiszciplináris projekt valósult meg, a múzeumi gyűjtemények jelentős számban gyarapodtak (ma a múzeum több mint 400.000 tárgyat őriz), s – fokozódtak a régészeti és etno-történeti kutatások, a szakkiadványok száma megnőtt, és 1995-ben megalakult a Szatmári Múzeumi Kiadó (Editura Muzeului Sătmărean). Ugyanebben az évben a restaurátorműhely szakembereinek eredményei alapján elnyerték a regionális laboratóriumi státuszt.

A Szatmár Megyei Múzeum a határokon átnyúló román-magyar-ukrán régió muzeológiai kutatásainak egyik fontos elemévé vált, szakemberei révén több száz kiállítást, szimpóziumot, országos és nemzetközi tudományos ülést szerveztek, ami az intézmény hírnevének növekedéséhez, de a kulturális örökség, a történelem, az identitásértékek és az interkulturális kapcsolatok előmozdításához és megőrzéséhez is vezetett.

A megye múzeumi hálózatát jelentős fejlesztések jellemezték, az 1992–2012-es években 19 helyi múzeumot hoztak létre vagy szerveztek át, amelyek megyénk örökségének és kulturális-turisztikai potenciáljának gazdagítására szolgálnak. Jelenleg a szervezeti felépítésben 25 múzeum- és

emlékház, parasztgazdaság, régészeti lelőhely található (Szatmár Megyei Múzeum, Szatmári Művészeti Múzeum, „Popp Aurél” Múterem, „Erdős I. Pál” Múterem, Nagykárolyi Városi Múzeum, Tásnadi Városi Múzeum, Tásnadi tájház, az Apai Dr. Vasile Lucaciu Emlékmúzeum, Ady Endre Emlékmúzeum, Kányaházi tájház, Mezőpetri Sváb Múzeum, Pácafalui Bükkalji tájház, a Bogdándi „Sipos László” Magyar Néprajzi Múzeum, Turci tájház, Avasújfalui tájház, Nagytarnai Ugocsa–Avas Múzeum, Mogyorósi Szabadtéri Múzeum, Avasúvjvárosi tájház, Piskoltligeti Mócok Múzeuma, Érendrédi tájház, Komorzáni tájház, Aranyosmeggyesi régészeti park, Nagykároly–Bobald régészeti park, Apai fatemplom, Kiszokondi fatemplom).

A Szatmár Megyei Múzeum könyvtára a kezdetektől fogva szakkönyvtárként működik, jelenleg kb. 50.000 kötetes állománnyal rendelkezik és élénk kiadványcserét folytat számos hazai és külföld intézménnyel. A könyvtár feladata elsősorban az intézményben folyó kutatómunka szakirodalommal, illetve szakirodalmi információval való ellátása, valamint az ehhez kapcsolódó szaktevékenységek elősegítése.

A művészeti osztály alapkiállítását új, korszerű módszerek alkalmazásával 2016-ban szervezték át. A kiállításon a híres szatmári művész, Popp Aurél és más helyi művészek alkotásai tekinthetők meg.

2021-ben, európai alapokból finanszírozott pályázat révén, a múzeum főépületében korszerűsítési munkálatokra fog sor kerülni és az alapkiállítást is átszervezik, immár harmadik alkalommal.

A szatmári múzeum élet 130 éves tiszteletreméltó történelme után intézményünk szakemberei, megbecsülve a hagyományokat és értékelve a kulturális örökség fontosságát, követik és támogatják a modern kor módszereit, a múzeumi gyűjtemények kutatását és népszerűsítését, hangsúlyozva az informatikai adottságok fontosságát, a digitalizálást, amely igazodik a szakterület jelenlegi szabványaihoz és követelményeihez, de a látogatók elvárásaihoz is. A múzeum 130. évfordulójának megünneplése alkalmából szervezett „Oszd meg történeted – Share your story” című projekthez több mint 1000 résztvevő csatlakozott, akik szívesen megosztják velünk történetüket.

Büszkén elmondhatjuk, hogy a szatmárnémeti múzeum létünk erőteljes kifejezése, mely tükrözi a közösséget, azok identitását és törekvéseit, a lokálpatriotizmust és a közösségek kulturális és szellemi életerejét.

RECONSTRUCTION OF SATU MARE MEMORY

130 YEARS OF SATU MARE MUSEUM'S LIFE – MSM 130

In an extensive project of Reconstruction of Satu Mare memory, our institution initiates an itinerary through "the history of the history museum", inviting you to a journey not only museographic, but also to a story of collective memory, to a saga that mirrors 130 years of Satu Mare cultural life in which the establishment and development of museum collections have contributed essentially to the formation of cultural heritage, a dowry that gives the richness of history, traditions, identity, multiculturalism and treasured heritage in Satu Mare museums.

Reiterating 130 years of museum life is not an easy task, but it is certainly absolutely necessary, imposing the appropriate marking, especially since 130 years of the life of an institution cannot be ignored, this historical time flowing in parallel with the life and history of the Satu Mare community. In our historical-museological narrative we set out to bring back to the attention and life of the community both the information of archival documents and the fruit of concrete facts that

transformed the museographic course, from passion and private initiatives, to a museum with international prestige, an institution of the third millennium, which today hoards over 400.000 patrimonial goods. We can say that the museum life of Satu Mare rises through the tumult of 3 centuries marked by large historical, political and social events, the first attempts and concerns to establish a museum collection in the city of Satu Mare dating from the second half of the nineteenth century, generated by the passion of some teachers and students of the Calvinist Gymnasium from Satu Mare.

"The history of the history museum", its formation and evolution during the 130 years, the establishment of heritage collections, the development of the county museum network, national or international activities, and of course those who carried them out, we will bring them up to date by presenting them to the general public, inviting them not only to read, but also to a participatory involvement, to reconstruct the memory of Satu Mare.

Short history

In 1891, at the initiative of the municipality and intellectuals passionate about local history and culture, the foundations of the cultural society "Kölcsey Circle" were laid, a year before being celebrated 100 years since the birth of the poet Kölcsey Ferenc. On **November 10, 1891**, the regulations of the society were adopted, its purpose being spiritual emancipation, promotion of literature, arts and sciences. The aim was also to set up a "Kölcsey room", a space with a memorial role, in which to gather the goods that belonged to the poet. The society's objectives also included the establishment of three cultural sections: social, literary and museum.

The museum section was originally composed of six members, with officer Kiss Gedeon as president. The purpose of the museum section was to "expose the historical values, historical representations and historical places of the county". The patrimony of the museum section consisted mostly of donations made by prominent people of the city: Officer Kiss Gedeon, Baron Vécsey Iosif or Roman Catholic Bishop Meszlényi Luliu, but also from some state institutions in the city: the Calvinist high school, the Calvinist church or the Satu Mare choir. The main task of the members of the museum section was to deal with the enrichment of the historical and bibliophile heritage. The members of the museum section were obliged to keep a record of the objects and pieces purchased and to submit annual reports in this regard, for their own general assembly and for the National Museum of History in Budapest. The museum was structured in five sections: Library, Archaeology and Antiquities, Ethnography, Art and Natural Sciences. The museum was housed in three rooms located on the ground floor of the Calvinist Gymnasium in Satu Mare.

In parallel, starting with 1898, with the establishment of the Sătmar – Ugocea Division of ASTRA, a vast activity of collecting Romanian ethnographic pieces (fabrics, folk costumes, household objects and artifacts specific to the Romanian rural environment) was initiated, being organized at late nineteenth century several temporary exhibitions in the villages of Satu Mare county.

Another nucleus of the Satu Mare museography is the **Satu Mare County Museum, founded in Carei in 1901**, this year being 120 years since its inauguration. The collected objects were exhibited at the county headquarters, the archaeological pieces coming from excavations undertaken especially on the occasion of Satu Mare county monography elaboration. In this context, Aladár Vende dug in the Bronze Age settlements of Potău - Ciuncaș and Carei - Bobald. After 1926, the collection was moved to the new administrative headquarters of the county, the city of Satu Mare, contributing to the formation of the Prefecture Museum.

On June 1, 1905, the Kölcsey Circle Museum was publicly inaugurated, receiving a new official name, the **Satu Mare Municipal Museum**. The inauguration was made with great pomp, with the participation of officials from Budapest, Debrecen, Carei, Baia Mare. The official opening took place in the main hall of the town hall, followed by a festive meal at the Hotel Pannonia, and in the evening a concert was organized at

the theatre. The task of local museums was to be "faithful images of the cultural development of the region, curators of historical monuments, collectors of historical objects and ethnographic data and libraries of literary products."

Over the years, the museum's collections have been enriched, reaching in 1914 a number of 9533 objects, and in 1915, 9944 objects. In the following years and in the conditions of the First World War, the share and number of donations and acquisitions decreased significantly. A report drawn up on May 24, 1918 recorded as being inventoried at the museum in Satu Mare 5354 books, 3889 archaeological objects, 81 ethnographic objects, 205 art objects and 539 natural science objects, a total of 10078 objects.

During the dictatorship of Béla Kun, in March 1919, whole chests of the museum's goods were sent to Budapest, together with other goods seized from institutions or individuals from Satu Mare. These cultural assets were partially recovered only in 1922.

Seleția Plan Pop. Oaș

Tip	Descriere	Număr	Preț	Tip	Descriere	Număr	Preț
1	Ab. 1700	1	500	1	Ag. 1700	1	500
2	Ab. 1700	1	500	2	Ab. 1700	1	500
3	Ab. 1700	1	500	3	Ab. 1700	1	500
4	Ab. 1700	1	500	4	Ab. 1700	1	500
5	Ab. 1700	1	500	5	Ab. 1700	1	500
6	Ab. 1700	1	500	6	Ab. 1700	1	500
7	Ab. 1700	1	500	7	Ab. 1700	1	500
8	Ab. 1700	1	500	8	Ab. 1700	1	500
9	Ab. 1700	1	500	9	Ab. 1700	1	500
10	Ab. 1700	1	500	10	Ab. 1700	1	500
11	Ab. 1700	1	500	11	Ab. 1700	1	500
12	Ab. 1700	1	500	12	Ab. 1700	1	500
13	Ab. 1700	1	500	13	Ab. 1700	1	500
14	Ab. 1700	1	500	14	Ab. 1700	1	500
15	Ab. 1700	1	500	15	Ab. 1700	1	500
16	Ab. 1700	1	500	16	Ab. 1700	1	500
17	Ab. 1700	1	500	17	Ab. 1700	1	500
18	Ab. 1700	1	500	18	Ab. 1700	1	500
19	Ab. 1700	1	500	19	Ab. 1700	1	500
20	Ab. 1700	1	500	20	Ab. 1700	1	500
21	Ab. 1700	1	500	21	Ab. 1700	1	500
22	Ab. 1700	1	500	22	Ab. 1700	1	500
23	Ab. 1700	1	500	23	Ab. 1700	1	500
24	Ab. 1700	1	500	24	Ab. 1700	1	500
25	Ab. 1700	1	500	25	Ab. 1700	1	500
26	Ab. 1700	1	500	26	Ab. 1700	1	500
27	Ab. 1700	1	500	27	Ab. 1700	1	500
28	Ab. 1700	1	500	28	Ab. 1700	1	500
29	Ab. 1700	1	500	29	Ab. 1700	1	500
30	Ab. 1700	1	500	30	Ab. 1700	1	500
31	Ab. 1700	1	500	31	Ab. 1700	1	500
32	Ab. 1700	1	500	32	Ab. 1700	1	500
33	Ab. 1700	1	500	33	Ab. 1700	1	500
34	Ab. 1700	1	500	34	Ab. 1700	1	500
35	Ab. 1700	1	500	35	Ab. 1700	1	500
36	Ab. 1700	1	500	36	Ab. 1700	1	500
37	Ab. 1700	1	500	37	Ab. 1700	1	500
38	Ab. 1700	1	500	38	Ab. 1700	1	500
39	Ab. 1700	1	500	39	Ab. 1700	1	500
40	Ab. 1700	1	500	40	Ab. 1700	1	500
41	Ab. 1700	1	500	41	Ab. 1700	1	500
42	Ab. 1700	1	500	42	Ab. 1700	1	500
43	Ab. 1700	1	500	43	Ab. 1700	1	500
44	Ab. 1700	1	500	44	Ab. 1700	1	500
45	Ab. 1700	1	500	45	Ab. 1700	1	500
46	Ab. 1700	1	500	46	Ab. 1700	1	500
47	Ab. 1700	1	500	47	Ab. 1700	1	500
48	Ab. 1700	1	500	48	Ab. 1700	1	500
49	Ab. 1700	1	500	49	Ab. 1700	1	500
50	Ab. 1700	1	500	50	Ab. 1700	1	500
51	Ab. 1700	1	500	51	Ab. 1700	1	500
52	Ab. 1700	1	500	52	Ab. 1700	1	500
53	Ab. 1700	1	500	53	Ab. 1700	1	500
54	Ab. 1700	1	500	54	Ab. 1700	1	500
55	Ab. 1700	1	500	55	Ab. 1700	1	500
56	Ab. 1700	1	500	56	Ab. 1700	1	500
57	Ab. 1700	1	500	57	Ab. 1700	1	500
58	Ab. 1700	1	500	58	Ab. 1700	1	500
59	Ab. 1700	1	500	59	Ab. 1700	1	500
60	Ab. 1700	1	500	60	Ab. 1700	1	500
61	Ab. 1700	1	500	61	Ab. 1700	1	500
62	Ab. 1700	1	500	62	Ab. 1700	1	500
63	Ab. 1700	1	500	63	Ab. 1700	1	500
64	Ab. 1700	1	500	64	Ab. 1700	1	500
65	Ab. 1700	1	500	65	Ab. 1700	1	500
66	Ab. 1700	1	500	66	Ab. 1700	1	500
67	Ab. 1700	1	500	67	Ab. 1700	1	500
68	Ab. 1700	1	500	68	Ab. 1700	1	500
69	Ab. 1700	1	500	69	Ab. 1700	1	500
70	Ab. 1700	1	500	70	Ab. 1700	1	500
71	Ab. 1700	1	500	71	Ab. 1700	1	500
72	Ab. 1700	1	500	72	Ab. 1700	1	500
73	Ab. 1700	1	500	73	Ab. 1700	1	500
74	Ab. 1700	1	500	74	Ab. 1700	1	500
75	Ab. 1700	1	500	75	Ab. 1700	1	500
76	Ab. 1700	1	500	76	Ab. 1700	1	500
77	Ab. 1700	1	500	77	Ab. 1700	1	500
78	Ab. 1700	1	500	78	Ab. 1700	1	500
79	Ab. 1700	1	500	79	Ab. 1700	1	500
80	Ab. 1700	1	500	80	Ab. 1700	1	500
81	Ab. 1700	1	500	81	Ab. 1700	1	500
82	Ab. 1700	1	500	82	Ab. 1700	1	500
83	Ab. 1700	1	500	83	Ab. 1700	1	500
84	Ab. 1700	1	500	84	Ab. 1700	1	500
85	Ab. 1700	1	500	85	Ab. 1700	1	500
86	Ab. 1700	1	500	86	Ab. 1700	1	500
87	Ab. 1700	1	500	87	Ab. 1700	1	500
88	Ab. 1700	1	500	88	Ab. 1700	1	500
89	Ab. 1700	1	500	89	Ab. 1700	1	500
90	Ab. 1700	1	500	90	Ab. 1700	1	500
91	Ab. 1700	1	500	91	Ab. 1700	1	500
92	Ab. 1700	1	500	92	Ab. 1700	1	500
93	Ab. 1700	1	500	93	Ab. 1700	1	500
94	Ab. 1700	1	500	94	Ab. 1700	1	500
95	Ab. 1700	1	500	95	Ab. 1700	1	500
96	Ab. 1700	1	500	96	Ab. 1700	1	500
97	Ab. 1700	1	500	97	Ab. 1700	1	500
98	Ab. 1700	1	500	98	Ab. 1700	1	500
99	Ab. 1700	1	500	99	Ab. 1700	1	500
100	Ab. 1700	1	500	100	Ab. 1700	1	500

After the Great Union and the liberation of Satu Mare (April 19, 1919), school inspector Dariu Pop undertook extensive actions to collect ethnographic pieces from the county, historical objects and especially old Romanian books, which he donated to the museum inaugurated on 1 December 1925. This museum was founded on the initiative of Mayor Augustin Ferentiu, with the organization of the exhibition being designated the artist from Satu Mare Aurel Popp, who enjoyed the support of teachers, professors and other intellectuals, among whom we must mention Iosif Schneider (from whom we get some of the oldest photos preserved today in our museum's collection, true testimonies of local traditional culture), along with Andrei Litteczky, Alexandru Sarkadi, Alexandru Monaki or Aurel Coza. The objects were collected from 5 places: Oaş (16 villages), Halmeu (3 villages), Seini (10 villages), Baia Mare (12 villages) and Șomcuta Mare (17 villages).

The inauguration of the exhibition took place on **December 1, 1925**, "when the union of Transylvania with the old kingdom was celebrated". The ethnographic collection was presented between December 1 and 19, 1925 in the small and large dance room of the City Hall, next to them, "in two rooms being exhibited and presented works of art from the city of Satu Mare" (works by painter Aurel Popp, but also of Andrei Litteczky, Iuliu Toth, Zolnay, Sarkadi, Conțiu, Paul Borghida etc. and sculptures by Kaizer and Muhy Alexandru). The exhibition included objects from the household industry, pottery and other fields "which, due to their antiquity and the artistic taste with which they were made, illustrated the Romanian art from different epochs. The hand stitching from Țara Oașului was much admired, as well as the carpets around Baia Mare". Also, in the exhibition were found photos and slides, the Dariu Pop collection consisting of 401 pieces and various other objects with patrimonial value from Țara Oașului, Seini, Baia Mare and Șomcuta.

Totalizator

a. Mobilier	61 buc.	Lei 16470.-
b. Picturi, reproducții	16 . . .	61.960.-
c. Fotografii	572 . . .	8.600.-
d. Diapositive	137 . . .	4.110.-
e. Cărți vechi	62 . . .	27.850.-
Total	848 buc.	Lei 118.990.-

Satu Mare la 16 Mai 1925
delegația inventarierii
responsabil

Aurel Popp

The special success of the exhibition in Satu Mare determined the artist Aurel Popp, in the memorandum addressed on January 8, 1926 to the mayor, to propose the arrangement of a special ethnographic museum, consisting of objects from the two hundred villages of the county. According to the plan drawn up by Aurel Popp, the Ethnographic Museum was to include the Museum of the "Kölcsey Circle", which slowed down a lot, having rather a role of storage of heritage pieces.

The Ethnographic Museum from Satu Mare was founded by decision no. 1370/1926 of the Satu Mare City Council, and by decision no. 4615 of June 4, 1926, the organizational forms and activities of the museum were established.

An inventory of the museum and library of Satu Mare municipality, made in 1932, indicates very important data regarding the existing collections in the museum and their value. The Hungarian library had a collection totalling 992 volumes, the Romanian library having registered 824 volumes. The museum's inventory was divided into two parts. The first part consisted of pieces of furniture, paintings, sculptures, photographs, slides and old books totalling 848 pieces. The second part of the museum's inventory included 6 categories of goods, namely: weapons, stone (and here it refers to archaeological pieces, including clay pieces), church objects, household items, numismatics and peasant clothes (a total of 419 pieces).

After the Second World War, in **1951**, under the "guidance of the City Party Committee and the City Committee for Culture and Art", the **Satu Mare District Museum** was founded and it was organized in two rooms, in the building from Horea street no. 6. The public opening of the museum took place on November 7, 1951, managing to be visited by 1170 visitors by the end of the year.

An unfortunate event took place on October 24, 1952, when the building that housed the museum's collections collapsed on cultural heritage. The number of objects existing at that time in the museum's inventory was 1082. The museum's collections were moved to a new headquarters, just a few buildings away, on Horea Street no. 2.

In those first years after the war, few temporary exhibitions were organized, but we can mention: the retrospective exhibition Litteczky Andrei, organized in 1956, the commemorative exhibition Nicolae Grigorescu, the exhibition of fine arts with works of the artists from Satu Mare Krausz Ilona, Szatmari Agnes and Gyula Laszlo.

During 1958, the Vecsey house, located in Liberty Square 21 (today the Art Museum), was obtained as the museum's headquarters. Based on the decision of **June 6, 1958** of the People's Council of Baia Mare Region, the museum passes under the authority of the city administration, receiving the name **District and City Museum**. Also in 1958, the local authorities designate again (as in 1925) the artist Aurel Popp, for the arrangement of the District and City Museum.

The museum organized in the new location from Liberty Square was opened to the general public in June 1960, but continued to be reorganized in the following years. The exhibition stretched along 5 rooms located on the first floor of the building, being arranged according to the most modern museum techniques of those times. Also, the number of temporary, thematic exhibitions organized on certain occasions has multiplied, 6 such exhibitions being held in 1960. Due to the proper functioning of the museum and a control carried out by a commission within the Ministry of Culture, in **1960**, the museum in Satu Mare receives the name of **Satu Mare History Museum**.

On July 26, 1962, the basic exhibition of the museum was opened, its theme reflecting “the development of society on the territory of the district and the city of Satu Mare, starting from the earliest times until 1848”.

Angajații muzeului în anii '70

On July 20, 1967, the new basic exhibition of the museum was inaugurated. It enjoys modern furniture, sober and discreet graphics, short and concise texts, including many maps that guide the visitor on his journey through history, as stated by the consultant of the Council of Museums, Mr. Radu Florescu, considering it a special museum success, being the one that approved the opening of the exhibition. At that time in the museum's collections there were over 20,000 cultural goods and a library with more than 5,000 volumes.

Following the administrative and territorial reorganization of the country in 1968, the museum became subordinated to the County People's Council, entering under its administration the Carei Museum, the Ethnographic Museum of Oaş, the Ady Endre Memorial House.

In the summer of 1969, the permanent exhibition was opened, dedicated to the activity of the artist from Satu Mare, Aurel Popp.

A special museum achievement was the appearance of the annual of the Satu Mare museum – „Satu Mare. Studies and Communications”- in 1969, a volume in which the results of research in all fields of activity of the Satu Mare museum were published.

In 1970, the house – museum from Chilia was arranged, specific to the Codru ethnographic area, an organization made on the occasion of the folklore Festival from Oțeloiaia.

In the first part of 1972, the temporary exhibition "The Someș river in the history of Satu Mare" was organized, an exhibition that came only 2 years after the floods of 1970, which left a strong mark on the inhabitants of the city, the county and beyond. The reorganization and reopening of the art exhibition dedicated to Aurel Popp and the opening of the permanent ethnography exhibition, with objects collected from the three folk areas of the county, are special achievements of 1972.

Aurel Popp

In the following years, the museum staff intensified its research activity in order to increase the cultural heritage, took measures to improve the conservation conditions and record the accumulated values. In the field of archeology, the researches within the archeological sites from Medieșu Aurit, Culciu Mare and Lazuri were continued.

The museum specialists guided the activity of history circles of pupils from different schools in the city, contributed to the organization of school museums in Halmeu, Craidorolț, Culciu Mare, Păulian, participated at the scientific conferences organized in Bucharest,

Oradea, Baia Mare, Zalău and Tulcea, have preserved and restored all objects used for exhibitions or from archaeological excavations. In June 1976, the specialists of the ethnography department contributed to the organization of the "Days of Satu Mare culture in Bucharest".

In 1984, the museum enriched its urban dowry by assigning the building located on Vasile Lucaciu Blvd., no. 21, building in which it still operates today, the old building remaining intended exclusively for the art section. This building, a historical monument, made according to the plans and indications of the architect G. P. Liteanu, served in the interwar period as the headquarters of the County Prefecture, and later of the county state, this year celebrating 85 years since its construction.

The 90s were the years of the museum institution's consolidation, reorganization, development and intensification of specific activities. A new direction was emerging and a new vision was beginning to take root in museum management. New methods of research and scientific development of the cultural heritage were approached, a methodology that highlighted not only the heritage of Satu Mare County, but contributing substantially to its promotion in a national and European context.

In the new headquarters, **the first museum reorganization took place between 1990–1992,** the museum collections being valorised in 3 basic exhibitions: archaeology (ground floor), history (first floor), ethnography (second floor).

In the years 2000–2005 another reorganization and modernization of the basic exhibitions was carried out (called Civilization. Identity. Multiculturality), creating a symbiosis of artifacts through which was highlighted the evolution of Satu Mare communities from a historical, political, social and identity perspective. For the first time, the audio guide was made in 4 languages, completed by musical funds related to the theme presented in each room. The new exhibition won numerous awards from the Ministry of Culture, one of the greatest specialists in the field, Mr. Ioan Opreș, appreciating and framing the theme and the mode of exhibition in the category of the “most modern approaches of the new museography in Romania”.

In the last 3 decades, the collaborations with European institutions have intensified, over 20 multidisciplinary projects financed from European funds have been implemented, museum collections have been substantially developed (today, over 400.000 objects are treasured in the museum's patrimony), have intensified the archaeological and ethno-historical researches, the number of specialized publications increased, which determined the establishment of the Sătmărean Museum Publishing House, in 1995. In the same year, the Restoration–Conservation Laboratory, by recognizing at national level the achievements of its specialists, obtained zonal laboratory status.

The Satu Mare County Museum has become a pole of museographic research and development in the Romanian–Hungarian–Ukrainian cross-border region, through its specialists organizing hundreds of exhibitions, symposia, national and international scientific conferences, which have led to increasing the prestige of the institution, to promoting and preserving cultural heritage, history, identity values and intercultural relations.

The museum network in the county was substantially developed, in 1992–2012 being established or reorganized 19 local museums, meant to enrich the heritage and cultural–touristic potential of our county, currently in its organizational structure there are 25 museums, memorial houses, households peasant sites, archaeological sites (Satu Mare County Museum, Satu Mare Art Museum, Aurel Popp Memorial Workshop Satu Mare, Paul Erdős Memorial Workshop Satu Mare, Carei Municipal Museum, Tășnad City Museum, Tășnad Museum House, Memorial House dr. Vasile Lucaciu Apa, Ady Endre Memorial Complex, Călinești Oaş Peasant House, Petrești Swabian Museum, Chilia Household, Sipos László Bogdand Hungarian Museum, Turț Local Museum, Certeze Peasant House, Tarna Mare Ugocea Oaş Museum, Măriuş Ethnographic Museum, Oraşu Nou Local Museum, Scărișoara Nouă "Moților" Museum, Andrid Peasant House, Cămărzana Peasant House, Medieşu Aurit Archaeological Reserve, Bobald Archaeological Reserve, Apa Wooden Church, Soconzel Wooden Church).

Satu Mare County Museum also has a library with over 50.000 titles, including old Romanian and foreign books, maintaining exchanges of publications with numerous institutions in the country and abroad.

In 2021, through another project financed from European funds, the building on Vasile Lucaciu Blvd. will be undergoing major repairs and the basic exhibition will be reorganized for the third time.

After a venerable history totalling 130 years of museum life in Satu Mare, the specialists of our institution, respecting tradition and valuing the importance of cultural heritage, are followers and promoters of modern methods of evidence, research and promotion of museum collections, focusing on computerization, digitization, museum technology adapted to current standards and requirements in the field, but also to the heterogeneous requirements of the visiting public. His direct involvement in celebrating the 130th anniversary of the museum, through the project *Share your story*, brought together over 1000 participants, eager to share with us, and carry on, the story of the museum.

In today's Romanian society, the Satu Mare museum signifies the vigorous images of our own existence, representing a mirror of the community, their identity and aspirations, a source of local pride and a direct expression of the cultural and intellectual vitality of its public.

Bibliografie

Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Satu Mare (DJANSM), Fond *Colecția de documente a Muzeului Județean Satu Mare*

DJANSM, *Fond Colecția Aurel Popp*

DJANSM, *Fond Prefectura Județului Satu Mare*

DJANSM, *Fond Primăria Municipiului Satu Mare*

Registrul de inventar nr. 1. Etnografie al Muzeului Județean Satu Mare

Bălu, Daniela, Szöcs, Péter Levente, *Ghidul expoziției de istorie și etnografie*, Ed. Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 2008.

Bălu, Daniela, Horvat, Irina Liuba, Svyezhentseva, Oksana, Vovkanych, Ivan, *Muzee și patrimoniu transfrontalier*, Ed. Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 2012.

Borovszky, Samu, *Magyarország Vármegyéi és városai. Enciklopediája*. Szatmár Vármegye, Budapesta, 1908

Dulgău, Bujor și Lazin, Gheorghe, *100 de ani de muzeografie pe meleagurile sătmărene* în „Simposia Tracologica”, Satu Mare, 1991, p. 21 – 27

Erdos, Iudita, *Colecția de artă Aurel Popp a Muzeului din Satu Mare* în “Satu Mare Studii și comunicări” II, 1972, p. 393 – 398.

Kinces, Diana, *Muzeul Cercului Kölcsey. Primii pași în crearea Muzeului Județean Satu Mare* în „Satu Mare. Studii și Comunicări”, XXII – XXIV/II, 2005 – 2007, p. 380 – 386.

Kinces, Diana, *Istoria muzeului sătmărean în secolul al XX-lea* în „Satu Mare. Studii și Comunicări”, XXX/II, 2014, p. 91 – 105.

Opriș, Ioan, *Protejarea mărturiilor culturale artistice din Transilvania și Banat după Marea Unire*, București, 1988.

Petranu, Coriolan, *Muzeele din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș*, București, 1922.

Presă:

Satu Mare - 1925, 1926

Szatmár és Vidéke - 1905

**Istoria muzeului de istorie... continuă...!
Recunoștință și gratitudine celor ce au creat-o!**

**La mulți ani, Muzeului Sătmărean!
La mulți ani, dragi colegi!**

**A történelmi múzeum története ... folytatódik ...!
Hála és köszönet azoknak, akik létrehozták mindezt!**

**Isten éltesen Szatmár Megyei Múzeum!
Isten éltesen titeket kedves kollégák!**

**The history of the history museum ... continues ...!
Appreciation and gratitude to those who created it!**

**Happy anniversary, Satu Mare County Museum!
Happy anniversary, dear colleagues!**

JUDEȚUL SATU MARE
CONSILIUL JUDEȚEAN
SZATMÁR MEGYE
MEGYEI TANÁCS
KREIS SATHMAR
KREISRAT

„Aceasta înseamnă un muzeu în care oricine poate găsi îndată ce-i trebuie, dar și muzeul care se deschide bucuros oricui, care te cheamă de pe stradă, care te învață carte de cum ai intrat.”

„Ez egy olyan múzeum, amelyet bárki megtalálhat, amint szüksége van rá, amely bárki számára boldogan megnyílik, amely behív az utcáról és amely belépéskor tanít.“

„This means a museum in which anyone can find what they need, shortly, but also a museum that is gladly open to anyone, that calls you from the street, that teaches you as you enter.”

Nicolae Iorga